

L'Institut Català d'Oncologia

Un model en xarxa per
al tractament integral
del càncer

Generalitat de Catalunya
Departament de Salut

ICO

Institut Català d'Oncologia

Deu punts clau en la lluita contra el càncer

El govern autònom de Catalunya (Espanya) va crear l'Institut Català d'Oncologia (ICO) el 1995 amb la missió de **treballar per reduir l'impacte del càncer a Catalunya**

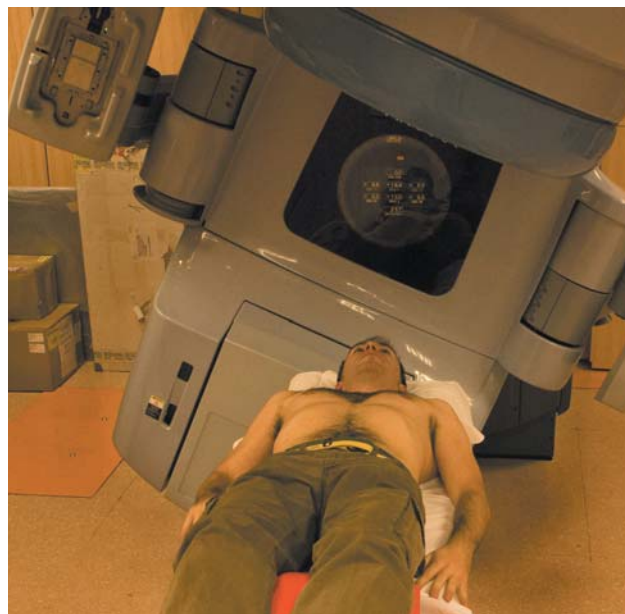
Per això l'ICO adopta el model de *Comprehensive Cancer Centre* (centre integral de càncer). És, per tant, un institut públic i monogràfic que integra, dins de la mateixa organització, la prevenció, l'assistència, la investigació i la formació especialitzada en càncer. És l'únic centre d'aquestes característiques a Espanya.

1 **Diagnòstic de referència a Catalunya** al servei del Pla director d'oncologia, que és l'instrument del govern autònom català per a planificar la gestió sanitària en aquest àmbit. A l'ICO, per tant, no actuem en solitari ni som la competència dels altres recursos del sistema sanitari, sinó que hi establim complicitats i sinèrgies (treball en xarxa).

2 **Tractament integral de la malaltia** oferint tots els serveis des de la prevenció primària a les cures pal·liatives passant pel diagnòstic, la cirurgia i el tractament i incloent serveis de suport com la psicooncologia, la fisioteràpia, el treball social i la dietètica i la nutrició.

L'estratègia d'atenció en xarxa, exposada al punt 1, ens permet oferir de manera integrada aquests serveis, ja siguin propis o proporcionats per les empreses amb qui mantenim aliances.

Així, concentrem els recursos en el *core business* i a la vegada promovem aliances estratègiques per als anells de la cadena del valor no propis.

3 **Visió de població i territori** seguint el model d'atenció en xarxa, que es concreta en el model de franquícia, amb l'objectiu de garantir l'equitat en l'assistència (arribar a tothom amb la mateixa qualitat i assegurar derivacions per a tumors rars o poc freqüents). Aquest model proporciona, per altra banda, un estímul addicional als professionals que treballen en l'àmbit comunitari, als quals ofereix la possibilitat d'integrar-se en el terciari.

4 Preocupació pel pacient i el seu entorn, conèixer i satisfer les seves necessitats i expectatives. Això es tradueix en la combinació de qualitat i calidesa, d'excel·lència clínica i afectivitat humana, que mostren els nostres professionals independentment de l'àmbit en què treballin (facultatiu, infermeria, administració, auxiliars, atenció al client, etc.). La vocació de servei, que s'expressa en el fet de treballar per a les persones (en lloc de fer-ho amb les persones), és un element clar d'avantatge competitiu, molt apreciat pels usuaris.

5 Gestió del coneixement. La identificació de bones pràctiques, l'estandardització mitjançant l'elaboració de guies terapèutiques (**ICOPraxis**), les trajectòries clíniques i els plans de cures d'infermeria i l'educació sanitària a pacients i familiars es completa amb l'avaluació sistemàtica de resultats: *outputs* (procés) i *outcomes* (supervivència i qualitat de vida).

6 Model assistencial basat en la gestió clínica, la qual cosa implica l'organització per processos i transferir la capacitat de prendre decisions als responsables de cadascun d'ells, alhora que se'ls exigeix l'avaluació de resultats d'acord amb uns objectius acordats prèviament.

El model es complementa amb l'organització de l'atenció al pacient en unitats funcionals, que impliquen un salt qualitatiu respecte als clàssics comitès de tumors. En aquestes unitats el conjunt d'especialistes experts en una determinada patologia comparteix espai i temps per dissenyar, davant del pacient i des de la primera visita, la millor estratègia de diagnòstic i tractament que cal aplicar.

7 Estímul a la innovació, des d'allò quotidià a la incorporació de tecnologia puntera. Des dels assajos clínics en fase I a la manera d'atendre els nostres usuaris i gestionar els nostres serveis. Aquesta aposta per la millora contínua ha fet de l'ICO un pioner en la disseminació d'estratègies d'èxit, com és el cas de l'organització dels serveis de cures pal·liatives.

8 La investigació i la formació, pilars de l'atenció oncològica de qualitat. A l'ICO investiguem per innovar: incorporar millores en diferents àmbits (tractaments, diagnòstics, polítiques públiques, etc.) i generar evidència que canviï la pràctica clínica i que permeti avançar en la prevenció del càncer.

Per això impulem la investigació aplicada (clínica i translacional), epidemiològica i en salut pública. Pel mateix motiu invertim i promovem la formació continuada dels nostres professionals. El seu nivell de capacitació i especialització en alguns àmbits ha permès que l'ICO sigui avui dia una font d'experts reconeguts internacionalment i un centre docent pioner en l'àmbit oncohematològic, que ha posat en marxa, per exemple, "l'escola virtual d'oncologia", l'única en llengua espanyola.

9 Èmfasi en la gestió de persones. Som pioners en el sector sanitari públic espanyol en la implantació de la direcció participativa per objectius, dels incentius com a sistema de valoració col·lectiu i individual, i de la carrera professional per a totes les categories professionals. Promoure la participació dels professionals en la presa de decisions continua sent un repte en aquest àmbit.

10 Constatació de l'èxit del model ICO com el més adequat per a una lluita contra el càncer eficaç i eficient des d'una perspectiva d'equitat. Com a resultat hem reforçat la nostra vocació de col·laborar per estendre aquest model a d'altres àrees, especialment a l'Amèrica Llatina.

L'ICO, en síntesi

L'Institut Català d'Oncologia (ICO) és un centre públic, dedicat exclusivament al càncer, que depèn del Departament de Salut del govern autonòmic de Catalunya (Espanya).

D'acord amb el model dels *Comprehensive Cancer Centres*, l'ICO és monogràfic, integra programes de prevenció primària i secundària a la cartera de serveis assistencials, implanta la investigació translacional i desenvolupa programes de formació especialitzada.

Ofereix els seus serveis dins del Sistema Nacional de Salut de manera totalment gratuïta en una àrea d'influència de 2,5 milions de persones (40% de la població adulta de Catalunya). En el cas de les campanyes de prevenció primària, l'àrea d'influència pot estendre's al conjunt de la població catalana (7,2 milions de persones).

L'ICO té un model territorial propi: organització multicèntrica i estructurada en una xarxa en què treballen de manera conjunta tres centres oncològics monogràfics, tres hospitals universitaris i setze hospitals comarcals.

A l'ICO, cada any...

→ Casos nous	13.750
→ Altes hospitalàries	7.000
→ Tractaments hospital de dia	63.500
→ Tractaments de radioteràpia	5.000
→ Tractaments de braquiteràpia	800
→ Tractaments de radiocirurgia	165
→ Trasplantaments de precursors hematopoètics	94

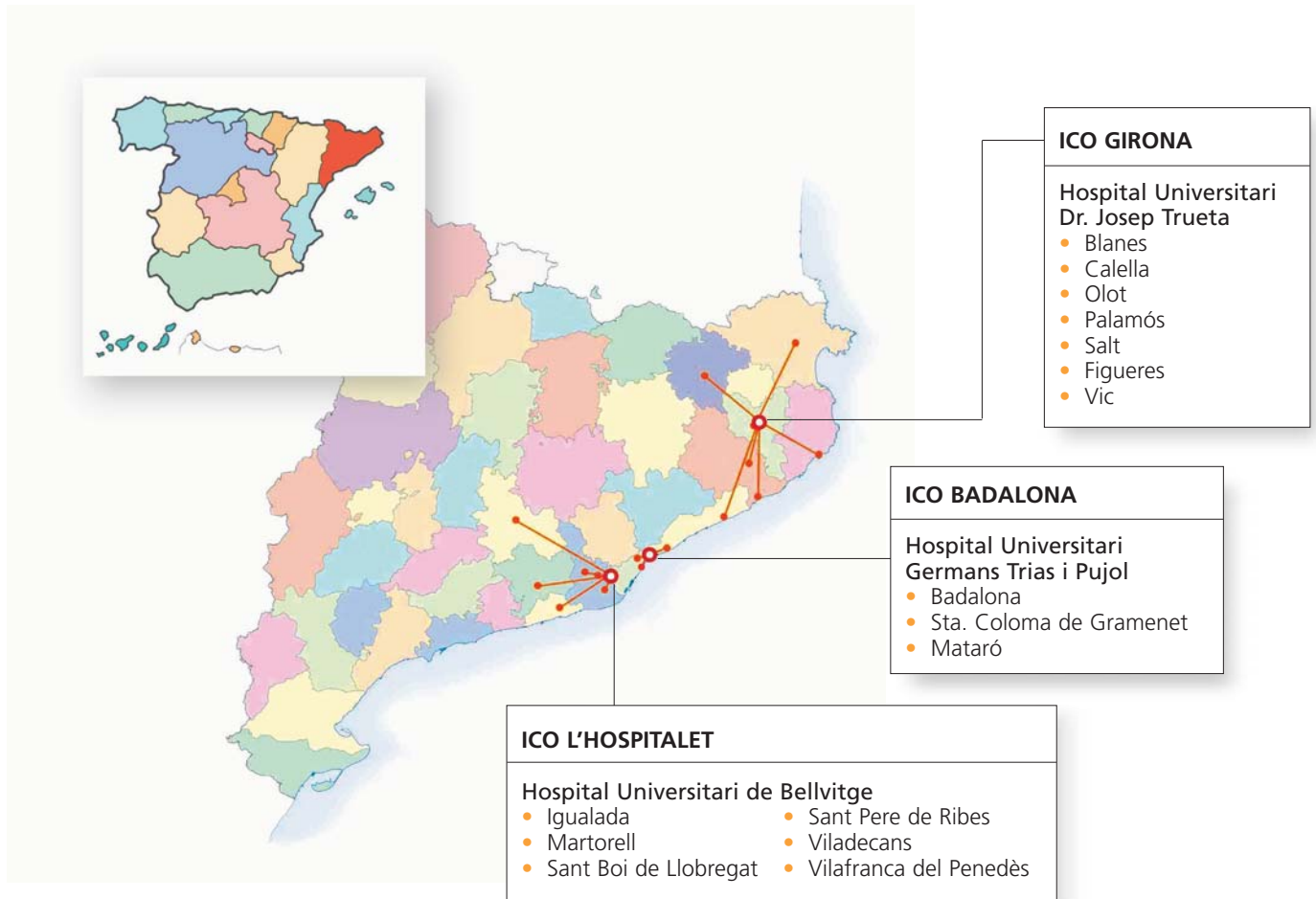
→ **Personal:** 950 treballadors (657 dels quals són assistencials; 200 investigadors, amb dedicació total o parcial)

→ **Pressupost:** 145 milions d'euros

Dades de 2008

Una xarxa i tres nodes de coneixement oncològic

Centre ICO	Hospital general (ICS)	Hospitals comarcals	Universitat	Fundació d'investigació
L'Hospitalet	Hospital universitari de Bellvitge	6	Universitat de Barcelona	Institut d'Investigacions Biomèdiques de Bellvitge (IDIBELL)
Girona	Hospital universitari Dr. Josep Trueta	3	Universitat de Girona	Institut d'Investigacions Biomèdiques de Girona (IDIBGi)
Badalona	Hospital universitari Germans Trias i Pujol	7	Universitat Autònoma de Barcelona	Fundació d'Investigació Germans Trias i Pujol

Biopol: Parc científicotecnològic en ciències de la salut

L'ICO i l'Organització Mundial de la Salut (OMS)

Investigació epidemiològica en càncer

WHO-ICO Information Centre on Human Papilloma Virus and Cervical Cancer

L'ICO, amb el suport d'una beca de la Fundació Bill and Melinda Gates, va aportar els recursos necessaris per posar en marxa aquest centre, que va entrar en funcionament el 2007 a l'Hospital Duran i Reynals, la nostra seu.

Aquest centre informatiu és responsable de recopilar, analitzar i difondre la informació generada a tot el món sobre aquest virus i el càncer associat (prevalença, incidència i mortalitat). Ofereix dades de gairebé 200 països dels cinc continents amb l'objectiu que les autoritats sanitàries desenvolupin les campanyes pertinents.

www.who.int/hpvcentre/en

L'equip d'investigadors que estudia la relació entre els virus i el càncer té una llarga trajectòria, que es remunta fins a abans de la creació de l'ICO. Alguns dels seus membres col·laboren, des de fa més de vint anys, amb l'equip de Harald zur Hausen, a qui es va concedir el premi Nobel de medicina el 2008 pels estudis que han permès desenvolupar la primera vacuna contra un càncer, el de coll d'úter. Actualment, l'ICO coordina a Espanya els assajos internacionals multicèntrics d'aquestes vacunes.

Cures pal·liatives: model assistencial i política sanitària

WHO Collaborating Centre for Public Health Palliative Care Programmes

El febrer de 2008 l'OMS va designar formalment l'ICO com a "centre col·laborador de l'OMS per a programes públics de cures pal·liatives". Aquesta designació converteix l'ICO en un centre de referència internacional per al desenvolupament de les cures pal·liatives des d'una perspectiva pública amb els objectius de donar suport a països, identificar models d'èxit i donar suport a l'OMS en la definició dels seus programes, generar evidència i disseminar coneixement en aquest camp. Està basat en l'experiència del Programa demostratiu de l'OMS d'implementació de cures pal·liatives a Catalunya, dissenyat el 1990 i que ha desenvolupat un sistema integral i diversificat de cures pal·liatives per a malalts de càncer i d'altres patologies, amb elevada cobertura pública, més de cent vuitanta dispositius i guardonat per la International Association for Hospice and Palliative Care (IAHPC) el 2006 per la seva contribució al desenvolupament de les cures pal·liatives al món.

L'ICO ha posat al servei d'aquest projecte de l'OMS un equip de professionals experts amb l'objectiu de donar suport a governs de països menys desenvolupats d'Europa i l'Amèrica Llatina en el disseny, la implementació i l'avaluació de programes públics que requereixin crear o millorar sistemes nacionals de cures pal·liatives. Entre els països als quals ha donat suport aquest centre col·laborador de l'OMS hi ha Portugal, Turquia, Letònia, Geòrgia, Escòcia (Regne Unit), Andorra i regions com l'Alt Pirineu i l'Aran (Catalunya) i Victoria-Melbourne (Austràlia) entre d'altres.

www.iconcologia.net/quality

Línies de referència

Oncologia radioteràpica

- **Teleteràpia.** La concentració tecnològica més gran de l'Estat (11 acceleradors lineals entre els tres centres).
- **Braquiteràpia.** Líders al sud d'Europa, sobretot en pròstata (800 intervencions anuals).
- **Radiocirurgia.** L'únic centre públic que realitza aquest tipus d'intervencions a Catalunya (165 casos anuals).

Programes de detecció precoç del càncer

L'ICO va posar en marxa el primer programa de detecció precoç de càncer colorectal. Aquest va ser el primer programa d'àmbit poblacional que es va implantar a Espanya, l'any 2000. Actualment l'ICO coordina i avalua el nou protocol de detecció precoç de càncer de coll d'úter a l'atenció primària de salut a Catalunya, protocol pioner a tot l'Estat espanyol.

Consell genètic en càncer

Des del 1998 atenem individus amb sospita de predisposició hereditària al càncer. Fins avui s'han visitat més de 8.000 pacients, que corresponen a unes 4.000 famílies.

Aquest programa es realitza en coordinació amb el programa de diagnòstic molecular, que proporciona els diagnòstics i la interpretació de resultats, de manera que facilita la investigació translacional en càncer hereditari.

Psicooncologia

La primera Unitat de Psicooncologia de Catalunya es va crear el 1998 a l'ICO amb l'objectiu de prestar assistència psicològica a malalts de càncer i als seus familiars. Aquesta labor assistencial es comparteix amb programes docents dirigits a psicòlegs clínics residents, residents de medicina (oncologia mèdica, oncologia radioteràpica, hematologia clínica i cures pal·liatives) i infermeria oncològica. Així mateix, al llarg d'aquests anys, s'han desenvolupat estudis sobre l'impacte emocional en pacients atesos als serveis d'oncologia i de consell genètic amb l'objectiu d'optimitzar l'atenció psicològica prestada.

Tumors de baixa freqüència (germinals, sarcomes i neuroendocrins)

L'ICO és centre nacional de referència en aquest tipus de tumors perquè disposem dels recursos necessaris per fer front a la complexitat de la interacció, oportuna i adequada, entre la cirurgia complexa, la radioteràpia sofisticada i la quimioteràpia innovadora, gràcies a la feina dels equips interdisciplinaris especialitzats propis de les unitats funcionals.

Trasplantaments de precursors hematopoètics

L'ICO compta amb un programa de trasplantaments de precursors hematopoètics des de la seva creació. Els trasplantaments, entre 90 i 100 a l'any, es porten a terme als centres de Badalona i l'Hospitalet. En l'actualitat hi ha setanta-dos centres actius de trasplantament a Espanya. D'aquests centres, només cinc disposen de l'acreditació internacional JACIE, i l'ICO n'és un.

El nostre model assistencial

1 Centrat en el pacient. Per definir els nostres circuits, protocols i activitats valorem primer les necessitats del pacient i a partir d'aquí s'elabora el projecte. L'objectiu és facilitar al pacient, en el lloc més proper al seu domicili, l'accés a un diagnòstic i al tractament més oportú. Busquem un model que contempli la proximitat al domicili per als casos de baixa complexitat, i la coordinació que assegurï l'accessibilitat a l'hospital de referència per a les patologies que requereixin un nivell tecnològic superior.

2 Integral. Considerem la valoració del pacient oncohematològic en el seu aspecte més ampli, mèdic i psicosocial. Els equips interdisciplinaris, integrats en unitats funcionals, asseguruen una atenció coordinada, ràpida i eficient.

3 Equitatiu. La implantació d'un model en xarxa, amb múltiples hospitals que treballen segons el mateix model, amb les mateixes guies d'actuació (**ICOPraxis**) i que actuen en coordinació estructurada, és l'esquelet de base per a assegurar un model equitatiu en què tots els pacients tenen accés al mateix tractament i en el lloc més adequat.

4 Continu. El nostre model d'atenció, amb un suport telefònic urgent especialitzat les 24 hores del dia, assegura una continuïtat en la valoració i el seguiment dels nostres casos, independentment de l'hora i el dia de la setmana. Els resultats de l'avaluació d'aquest servei mostren que, a més de clars beneficis al pacient, l'atenció telefònica urgent aporta beneficis a la resta de la societat ja que contribueix a millorar l'ús dels serveis d'urgències hospitalaris.

5 Eficient. Per garantir la qualitat assistencial hem de ser, abans que res, eficients. En conseqüència, la nostra activitat se sustenta en tres pilars:

- Objectius assistencials ben definits**, que permeten obtenir els indicadors de gestió necessaris per monitorar la nostra activitat.
- Sistema d'evaluació continuada** del qual podem obtenir indicadors d'activitat.
- Manera de treballar centrada en l'evidència científica**, fet que hem plasmat en guies de pràctica clínica (**ICOPraxis**) que ens permeten monitorar els paràmetres de qualitat en l'atenció clínica.

Aliances estratègiques per a un tractament integral

L'ICO adopta el model de *Comprehensive Cancer Centre* i l'adapta a la realitat sanitària de Catalunya amb l'objectiu de maximitzar els recursos del sistema públic de salut. Això implica l'establiment d'una xarxa d'atenció oncològica fonamentada en aliances estratègiques amb d'altres institucions públiques.

Una de les nostres característiques fonamentals és que hem hagut de dissenyar mecanismes de gestió que permetin –i facilitin– la coordinació entre diferents àrees i nivells assistencials, alguns propis i d'altres no.

Tot plegat d'acord amb un model de tractament integral del càncer, que inclou des de la detecció precoç fins a les cures pal·liatives passant, lògicament, pel diagnòstic i el tractament (cirurgia, quimioteràpia i radioteràpia).

Així doncs, els serveis de les especialitats mèdiques no oncològiques, els processos diagnòstics i la cirurgia es proporcionen, bàsicament, a través dels hospitals universitaris de l'Institut Català de la Salut (ICS) i de l'Institut de Diagnòstic per la Imatge (IDI), ambdós pertanyents al govern català.

Serveis assistencials proporcionats per d'altres entitats

Diagnòstic per la imatge
Especialitats mèdiques no oncològiques
Cirurgia
Proves diagnòstiques

L'ICO tracta tots els tipus de càncer i és referent nacional en tumors de baixa freqüència (germinals, sarcomes i neuroendocrins) i en algunes tècniques com la braquiteràpia i la radiocirurgia.

Serveis assistencials proporcionats directament per l'ICO

Cures pal·liatives
Dietètica i nutrició
Farmàcia hospitalària
Física mèdica i radioprotecció
Fisioteràpia
Hematologia clínica (trasplantaments, laboratori)
Oncologia mèdica
Oncologia radioteràpica (teleteràpia, braquiteràpia i radiocirurgia)
Programa de segones opinions en càncer
Psicooncologia
Treball social
Atenció urgent oncohematològica (ICO24hores)

Unitat funcional d'atenció oncològica

La implicació de diferents especialitats mèdiques en el diagnòstic i el tractament del càncer implica múltiples desplaçaments del pacient per a visites successives amb els uns i els altres, proves, recollida i entrega de resultats, etc.

Sovint això provoca que s'allargui l'inici del tractament, i que el pacient hagi de moure's a través del sistema sanitari per una ruta molt complexa. Amb l'objectiu de millorar l'eficàcia de l'atenció i el confort per al pacient, l'ICO va implantar, ja des de la seva creació, les unitats funcionals d'atenció oncològica.

Es tracta d'una estructura organitzativa fonamentada en la valoració inicial del malalt per part d'equips interdisciplinaris especialitzats en cada tipus de càncer. A diferència dels clàssics comitès de tumors, en les unitats funcionals els especialistes comparteixen espai durant les visites.

Així, poden visitar el pacient simultàniament i consensuar les decisions sobre el diagnòstic i el tractament inicial. A més, la unitat funcional garanteix l'acompanyament del pacient –i de la seva família– durant tot el procés gràcies al personal d'infermeria, que porta la gestió del cas i dona suport al conjunt de professionals implicats en les tasques de coordinació.

A l'ICO funcionen actualment deu unitats funcionals d'atenció oncològica: mama, pulmó, ginecologia, tumors ossis i sarcomes, neurooncologia, cap i coll, pròstata, colorectal, limfomes i tumors esofagògàstrics.

La implantació de les unitats funcionals ha donat com a resultat el fet de facilitar un diagnòstic ràpid i acurat, millorar significativament els intervals diagnòstic-tractament, tenir un impacte positiu en la supervivència dels pacients i proporcionar al pacient i a la seva família una atenció global i més personalitzada.

Una bona mostra del reconeixement d'aquesta experiència és que diversos grups cooperatius espanyols es coordinen des de l'ICO.

Supervivència en pacients diagnosticats i/o tractats

	ICO		SEER	Eurocare
	n	SR (IC _{95%})		
CCR	1027	61,8 (58,4-65,5)	64,7	50,0
Mama	585	88,8 (85,6-92,1)	88,2	77,0
Pulmó	560	23,1 (19,7-27,0)	20,1	13,0
SNC	342	29,4 (24,8-34,8)	37,5	21,0
LNHcB	288	67,7 (61,6-74,4)	61,7	55,0
LLC	247	62,7 (56,2-70,0)	75,2	39,0
MM	139	43,4 (35,0-53,8)	33,2	33,0

CCR - càncer de colò i recte

LLC - Leucèmia limfàtica crònica

SNC - sistema nerviós central

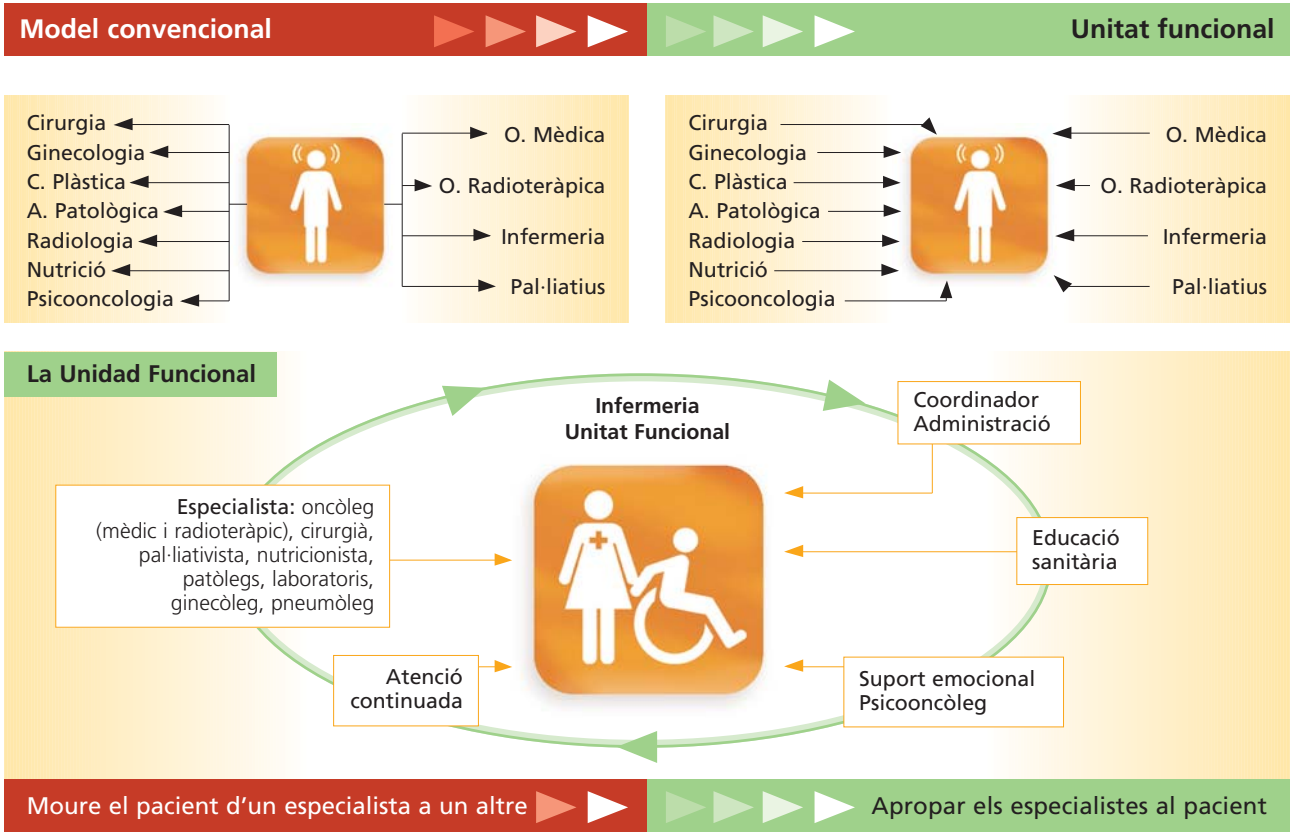
MM - Mieloma múltiple

LNHcB - Limfoma no Modgkin de cèl·lula B

Aprofitant el seu desè aniversari, l'ICO va realitzar una auditoria externa de més de 3.000 històries clíniques de set patologies tumorals diferents per conèixer les taxes de supervivència a 3/5 anys segons la neoplàsia tot integrant els resultats dels tres hospitals que conformen l'ICO.

Comparats amb registres poblacionals d'EUA (SEER) i Europa (EUROCARE), els resultats del model integral de l'ICO han de ser considerats molt satisfactoris.

L'èxit del model es reproduceix quan s'aplica a d'altres centres, fins i tot en entorns sanitaris diferents.

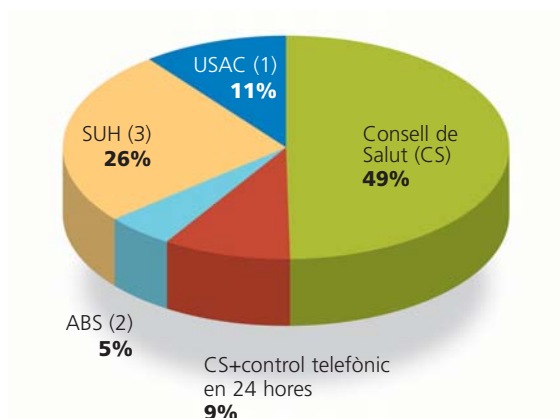

Centre d'atenció telefònica oncològic **ICO24hores**

D'acord amb la seva estructura en xarxa, l'ICO no té servei d'urgències propi; en cas necessari, els pacients es dirigeixen als hospitals generals de la xarxa ICO, o bé a l'assistència primària. No obstant això, el malalt de càncer presenta una problemàtica molt específica que sovint no pot ser atesa adequadament a través d'aquests canals.

Amb l'objectiu de donar resposta a les necessitats urgents dels nostres pacients, el 2007 vam crear un servei d'atenció continuada que consolidava un dispositiu que ja acumulava set anys d'experiència. Es proposava, a més, contribuir a un millor ús dels recursos d'atenció urgent del sistema sanitari en el seu conjunt. L'objectiu: que només vagin a urgències hospitalàries els pacients que requereixin ser visitats per l'especialista no oncològic o es trobin en situació de risc vital. Com a part del projecte, es posa en marxa, el gener de 2008, el primer servei d'atenció telefònica urgent d'Espanya especialitzat en pacients oncohematològics. El resultat ha estat un èxit pel que fa als dos objectius plantejats.

Destinació de les trucades rebudes pel servei d'atenció telefònica urgent ICO24hores

ICO24hores és una central de trucades que funciona ininterrompudament. És atesa per setanta metges de família que han rebut formació sobre el tractament del pacient amb càncer i que segueixen protocols elaborats pels professionals de l'ICO.

El seu primer any de funcionament, **ICO24hores** va atendre prop de sis mil trucades (unes quinze al dia), la majoria relacionades amb dubtes terapèutics i amb el dolor en casos de càncer de pulmó, mama i còlon, principalment. El 58% d'aquestes trucades es van resoldre amb un consell de salut, és a dir, van evitar el desplaçament del pacient a un altre nivell assistencial; el 26% es va derivar al servei d'urgències de l'hospital més proper al domicili del pacient, i només l'11% es va haver de visitar a l'ICO.

- (1) Unitat de suport a l'atenció continuada de l'ICO
- (2) Àrea bàsica de salut (atenció primària)
- (3) Servei d'urgències hospitalàries (hospital general o comarcal)

ICOPraxis, aplicar l'evidència científica

La introducció de nous fàrmacs, dianes terapèutiques i tecnologies en oncologia té un ritme trepidant. En aquest context, per garantir l'equitat terapèutica entre els malalts cal assegurar el bon ús dels recursos disponibles. I això només s'aconsegueix aplicant la millor evidència. Aquest és l'objectiu de la política del medicament de l'ICO, que, coordinada des del Servei de Farmàcia, integra el treball d'un equip interdisciplinari que, entre d'altres tasques, elabora les guies de pràctica clínica.

Les **ICOPraxis** són recomanacions per al tractament mèdic i radioteràpic del càncer. Es basen en l'evidència científica i han estat desenvolupades amb l'**objectiu d'ajudar en la presa de decisions** i oferir, d'aquesta manera, una **atenció basada en l'evidència** que, al mateix temps, aconseguixi **reduir la variabilitat terapèutica** entre els pacients tractats. Totes les guies tenen indicadors per a avaluar-ne la implantació.

A partir de les *Oncoguies* publicades pel Departament de Salut de Catalunya, una desena de professionals de l'ICO participen en l'elaboració de cada guia; cal afegir-hi els revisors externs i els col·laboradors.

El 2009 s'inicia la implantació de les quatre primeres **ICOPraxis** (càncer colorectal, mama, limfoma B difús de cèl·lula gran i dolor oncològic) i arrenca l'elaboració de tres més (pulmó, cap i coll i mieloma múltiple).

Acompanyar el malalt i la seva família

El nostre equip d'infermeria assumeix més responsabilitats del que seria habitual en aquest col·lectiu (la qual cosa exigeix, alhora, una formació exigent i especialitzada d'aquests professionals). Aquest és, de fet, un dels elements més característics –i exclusius– del model assistencial de l'ICO. També ha estat, com veurem a continuació, un dels més encertats a l'hora de promoure la qualitat i la calidesa en el tracte als nostres pacients.

A més de les xifres que mostren el nivell d'eficàcia i d'excel·lència de l'activitat assistencial, un indicador fonamental de la qualitat del servei ofert per un centre sanitari és, sens dubte, l'opinió dels seus usuaris. En aquest sentit, i en el marc de la política de qualitat i de millora contínua, realitzem cada dos anys una enquesta d'opinió entre els nostres usuaris amb l'objectiu d'identificar àrees de millora.

Els resultats mostren que alguns dels aspectes més valorats pels pacients tenen una relació directa amb el treball realitzat pel nostre equip d'infermeria. Aquests professionals són els gestors de cas de les unitats funcionals, responsables de la coordinació de l'equip mèdic i de l'acompanyament del malalt i la seva família.

Són també una font d'informació fonamental durant tot el procés en què la persona està sent atesa a l'ICO, a través de les consultes d'infermeria que funcionen a l'hospital de dia, a les unitats funcionals i a l'àrea d'oncologia radioteràpica per fer el seguiment del tractament i aconsellar sobre els possibles efectes secundaris.

Més del 97% dels nostres pacients –i els seus familiars– es mostren satisfets amb la qualitat tècnica i humana dels professionals de l'ICO i recomanarien els seus serveis.

Nivell de satisfacció dels usuaris de l'ICO i dels seus familiars

	% pacients	% familiars
Tracte o amabilitat del personal d'infermeria	98,4	99,3
Adequació de l'atenció rebuda a les necessitats	97,7	98,3
Disposició del personal d'infermeria d'escoltar i fer-se càrrec del malestar	97,3	98,2
Tracte o amabilitat del personal mèdic	96,9	97,4
Disposició del personal mèdic d'escoltar i fer-se càrrec del malestar	95,8	97,1
Recomanaria els serveis	97,4	97,7
Sensació de ser en bones mans	95,5	96,9
Coordinació de l'equip	95,3	96,2
Informació adequada sobre el tractament de radioteràpia	98,7	100,0
Informació adequada sobre el tractament de quimioteràpia	97,0	97,3

El **Programa d'educació sanitària**, dirigit a pacients i familiars o cuidadors, té la finalitat de promoure la participació en la presa de decisions, estratègies d'afrontament i estils de vida saludables.

Aquest programa ofereix sessions informatives o tallers que cobreixen un ampli espectre de temes relacionats amb la malaltia, tractaments, possibles efectes secundaris i com fer-hi front, com millorar l'aspecte físic i com utilitzar les teràpies complementàries que, conjuntament amb el tractament mèdic, ajuden a alleujar alguns símptomes i a millorar efectes secundaris, l'estat anímic i la qualitat de vida. Aquestes sessions s'organitzen en un calendari mensual i també donen l'oportunitat d'intercanviar i compartir experiències amb d'altres persones.

A més d'aquestes reunions, el programa elabora informació escrita que els professionals entreguen als pacients a mesura que en sorgeix la necessitat.

A vegades la població que atén l'ICO presenta limitacions físiques, problemes de desplaçament i/o problemes socials, per la qual cosa l'any 1996 es crea el **Programa assistencial d'atenció domiciliària** amb l'objectiu d'administrar tractaments de quimioteràpia i tractaments de suport o complementaris en el propi entorn del pacient.

En els últims anys s'han incorporat d'altres activitats a aquest Programa com el recanvi d'aparells d'infusió en el tractament del dolor o de bombes d'infusió contínua de quimioteràpia en pacients que tenen dificultat per mobilitzar-se, realitzar cures de catèter al domicili del propi pacient i realitzar analítiques de control i proves creuades en pacients amb dificultat per desplaçar-se al nostre centre.

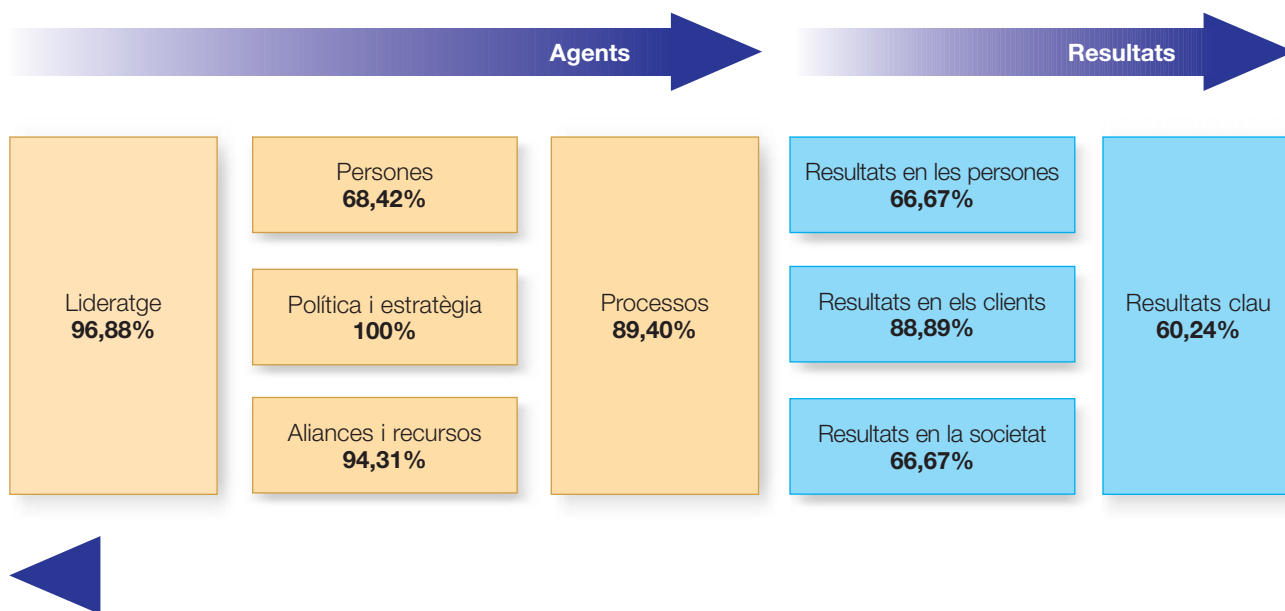
La qualitat

La nostra política de qualitat té l'objectiu de promoure una atenció basada en l'avaluació i la millora contínues. En aquest sentit les seves línies estratègiques principals són: la seguretat, la continuïtat assistencial, la participació del pacient i la seva família en la presa de decisions, l'equitat, l'accessibilitat, l'eficiència i la satisfacció dels ciutadans.

Aquesta política s'articula a través de la Unitat de Qualitat, que treballa amb els serveis assistencials dissenyant els plans de millora, oferint suport metodològic, elaborant protocols i guies i auditant la pràctica professional.

Centre d'atenció hospitalària aguda

L'acreditació hospitalària és un requeriment del Departament de Salut de Catalunya i ha demostrat ser una eina eficaç per a avaluar i millorar els serveis que presten els centres. Per tant, aquesta acreditació certifica un determinat nivell de qualitat i competència. L'ICO va superar l'acreditació hospitalària amb un compliment global del 83% dels tres-cents cinquanta estàndards avaluats.

Unitat de Referència del Sistema Nacional de Salut (CSUR)

L'ICO i l'Hospital de Bellvitge tenen l'acreditació d'Unitats de Referència en trasplantaments de medul·la òssia, tumors ossis i melanomes ureals.

Certificat per la norma Internacional Standards Organization (ISO)

Els serveis d'Oncologia Radioteràpica i de Física mèdica dels tres centres ICO, el laboratori d'hematologia del centre ICO de Badalona i el Servei de Farmàcia del centre de l'Hospitalet estan certificats per la norma ISO vigent.

Joint Accreditation Committee of Cellular Therapy Product Collection, Processing and administration (JACIE)

El programa de trasplantament de precursors hematopètics del centre ICO de Badalona va aconseguir l'acreditació JACIE el 2008, i el centre de l'Hospitalet, el 2009.

Organització Europea de Centres de Càncer (OECI)

Com a membre d'aquest "lobby" de centres monogràfics de càncer, l'ICO participarà en el procés de disseny i pilotatge de l'acreditació de centres com a *comprehensive cancer centre*.

Seguretat dels pacients

L'ICO va establir el 2005 un programa de seguretat del malalt amb l'objectiu de prevenir i reduir els possibles efectes adversos de l'atenció. Està alineat amb l'Aliança Internacional per a la Seguretat del Pacient de l'OMS, i a Catalunya el promou el Departament de Salut. Integra actuacions en els àmbits següents:

- Caigudes i lesions
- Identificació inequívoca de pacients
- Efectes adversos i errors de medicació
- Hemoderivats, llagues i infeccions nosocomials

Recerca

Apostem per la proximitat física de la investigació i l'activitat clínica amb l'objectiu de garantir un millor resultat de la transferència de coneixement. Amb un pressupost mitjà de 3,5 milions d'euros anuals, la productivitat científica es resumeix en més de dues-centes publicacions indexades a l'ISI Web of Knowledge, la immensa majoria (207) internacionals, amb un **factor d'impacte total de 1.157,31 (5,20 FI mitjà)**.

L'ICO disposa de l'estructura necessària per portar a terme assajos clínics de fases I-IV, amb possibilitat de realitzar estudis de farmacocinètica i farmacodinàmica. Compta amb **més de 400 assajos actius i en seguiment**.

Farmacogenòmica del càncer de pulmó

El grup liderat per Rafael Rosell treballa fa anys en la classificació molecular del càncer de pulmó utilitzant-ne les característiques genètiques per individualitzar el tractament. Aquest equip ha estat pioner en la identificació del rol de les mutacions EGFR en l'adenocarcinoma de pulmó i la resposta al tractament amb inhibidors de les tirosinakinases. En aquests moments l'ICO és l'únic centre espanyol que realitza aquesta determinació molecular per identificar quins malalts són candidats a rebre aquesta medicació.

Alteracions metabòliques i càncer de mama

El grup liderat per Javier Menéndez se centra en aspectes del metabolisme i la seva relació amb el càncer de mama. Estudien les possibilitats de nous tractaments a partir d'identificar de quina manera el creixement de les cèl·lules tumorals de mama depèn de l'activació de l'enzim FAS (Fatty Acid Synthase).

Dieta i càncer

Carlos Alberto González lidera un equip que coordina a Espanya el conjunt EPIC (European Prospective Investigation on Cancer), un estudi en 500.000 europeus que té com objectiu entendre millor la relació entre la dieta i l'estil de vida i el risc de desenvolupar un càncer. El grup de l'ICO coordina els estudis de càncer gàstric dins d'aquest conjunt, analitzant la contribució genètica i la seva interacció amb d'altres factors, com la infecció per *H. Pylori*.

Càncer colorectal

Aquest programa, liderat per Víctor Moreno i Gabriel Capellà, estudia l'epidemiologia molecular del càncer colorectal i la utilitat diagnòstica de les determinacions genètiques i epigenètiques en ADN fecal. També treballa en la identificació i validació de nous marcadors pronòstics associats al desenvolupament de metàstasis, i nous marcadors predictius de resposta a tractaments específics.

Angiogènesi

El grup liderat per Francesc Viñals treballa per conèixer la base molecular de la vasculatura dels tumors, avalua la utilitat clínica dels marcadors moleculars com a predictors de resposta dels nous tractaments angiogènics, i estudia els mecanismes de resistència a aquests tractaments i la seva associació amb l'agressivitat del tumor.

Viroteràpia

Ramon Alemany dirigeix un grup l'objectiu del qual és crear nous agents terapèutics basats en la modificació selectiva de virus oncolítics que, en infectar la cèl·lula tumoral, la destrueixen. Aquests nous virus es desenvolupen en col·laboració amb empreses de biotecnologia. Actualment es porten a terme els estudis inicials en malalts.

Cures d'infermeria

L'ICO promou la investigació entre els professionals d'infermeria com a eina per validar i millorar les cures infermeres al pacient oncològic i al seu entorn. En aquesta línia, s'han establert aliances amb grups nacionals (l'Institut d'Investigació en Ciències de la Salut Carles III, Universitat de Barcelona, i la Societat Espanyola d'Infermeria Oncològica) i internacionals (European Oncology Nursing Society [EONS] i Multinational Association for Supportive Care in Cancer [MASCC], entre d'altres).

Cures pal·liatives

Xavier Gómez Batiste i José Espinosa coordinen l'estudi de l'eficàcia de sistemes organitzatius en l'àmbit assistencial i de gestió i planificació. Els seus objectius preferents són els següents: la consultoria, la investigació epidemiològica i l'avaluació de serveis i programes. Una altra gran àrea és la investigació clínica, que es desenvolupa al Servei de Cures Pal·liatives del centre ICO de l'Hospitalet. Els seus objectius preferents són els següents: l'avaluació de la pràctica assistencial, l'anàlisi de resultats d'intervencions (tractament del dolor, opioides, control de símptomes) i assajos clínics de nous fàrmacs per al control de símptomes.

Programes de prevenció primària i secundària

Programa de consell genètic en càncer

- Avaluació del risc de desenvolupar càncer
- Planificació de mesures de reducció del risc
- Seguiment de pacients d'alt risc

Programes de detecció precoç en càncer

- Disseny d'estratègies per millorar la qualitat, la cobertura i l'efectivitat de les actuacions preventives, per exemple la revisió i avaluació del protocol de cribratge de càncer de coll d'úter que s'aplica a Catalunya
- Gestió i avaluació dels programes de detecció precoç de càncer a l'àrea d'influència de l'ICO (mama i col·rectal)
- Actuacions de formació i informació als professionals i a la població

Tabaquisme

- Disseny de programes d'intervenció, avaluació i exposició al fum del tabac
- Coordinació de la xarxa europea d'hospitals sense fum (promotors de programes de prevenció i perquè treballadors i usuaris abandonin l'hàbit tabàquic) i de la xarxa catalana d'hospitals sense fum

Campanyes d'informació

- Promoció d'estils de vida saludables dirigits a reduir el risc de càncer, amb un èmfasi especial en el tabac i l'exposició al sol
- Assessorament i suport a grups d'ajuda mútua sobre càncer

Oferta de formació especialitzada en oncologia

Pregrau

Formació d'estudiants de medicina i d'infermeria de tres universitats catalanes: Universitat de Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona i Universitat de Girona.

Residència

Formació de metges especialistes en oncologia mèdica, oncologia radioteràpica, hematologia clínica, física mèdica i farmàcia hospitalària.

Postgrau

Programa formatiu amb vuitanta-quatre activitats docents. Totes compten amb acreditació acadèmica i ministerial en conveni amb la Universitat de Barcelona, l'Institute for Lifelong Learning (IL3) i els organismes acreditatius del Sistema Nacional de Salut. La **satisfacció mitjana** dels cursos és de 8 sobre 10.

Màster

- Cures pal·liatives
- Infermeria oncològica
- Atenció familiar i salut

Cursos de postgrau

- Cures pal·liatives
- Metodologia, disseny i desenvolupament d'assajos clínics en oncologia
- Cures al pacient oncològic

Cursos semipresencials i en línia

- 59 cursos d'actualització amb metodologia semipresencial
- 19 cursos amb metodologia en línia, emmarcats en la plataforma E-Oncologia

www.e-oncologia.org

Institut Català d'Oncologia
www.iconcologia.net

ICO l'Hospitalet
Hospital Duran i Reynals
Gran Via de l'Hospitalet, 199-203
08907 l'Hospitalet de Llobregat

ICO Badalona
Hospital Germans Trias i Pujol
Ctra. del Canyet s/n
08916 Badalona

ICO Girona
Hospital Doctor Josep Trueta
Av. França s/n
17007 Girona